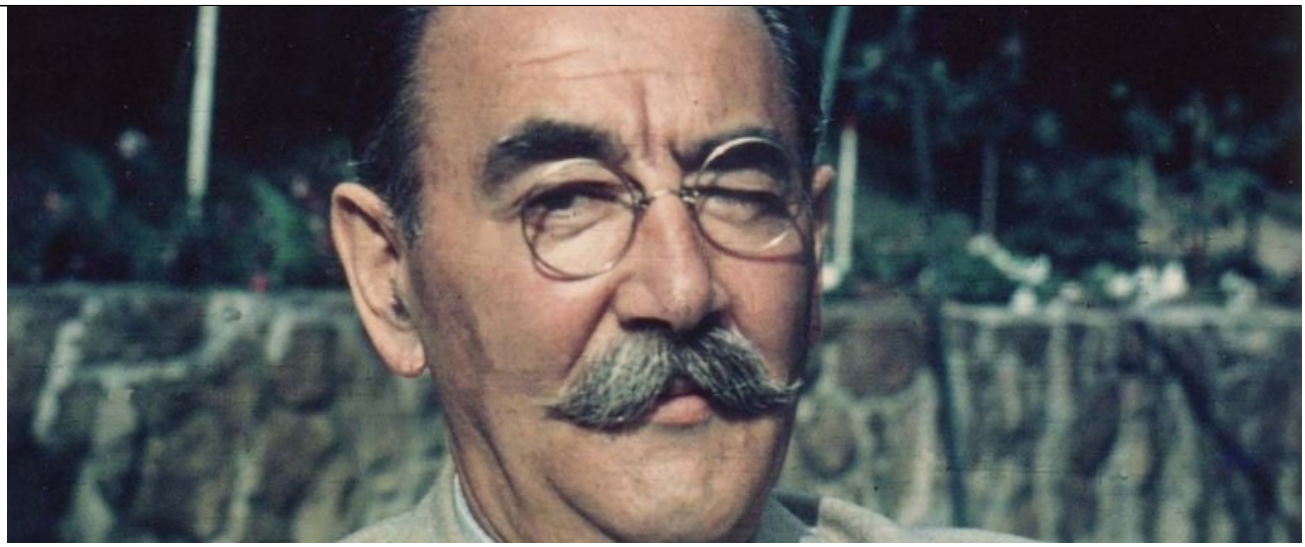

Nagy Imre néhány napra gy?zött

2016 november 02. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Nagy Imre ártatlan. Lényegében ezt mondta ki a napokban a Kúria. Ezt érhetjük úgy is, hogy nem követett el b?nt a forradalom miniszterelnökeként.
Hogy miért volt szükség újabb rehabilitációs eljárásra, mi vezette Nagy Imrét az 1956 októberi kormány élére, s egyáltalán mennyiben volt irányítója az eseményeknek, arról M. Kiss Sándor történésszel beszélgettünk.
– Miért volt szükség most a Kúria határozatára? Hiszen a Legfels?bb Bíróság Elnökségi Tanácsa 1989. július 6-án hivatalosan is hatályon kívül helyezte Nagy Imre 1958-as ítéletét, s b?ncselekmény hiányában

felmentette ?t és társait.

– Idén áprilisában kaptam egy iratot egy kollégámtól, amelyben azt olvastam, hogy volt egy kimondhatatlanul hosszú nev? bizottság az MSZMP-n belül, melynek tagja volt például Grósz Károly, Kárpáti Ferenc, Kulcsár Kálmán, Fock Jen?, Horn Gyula és még sokan mások. Ez a csoport el?vette a Nagy Imre-ügyet, mert olyan mozgások indultak meg a belpolitikai életben, hogy úgy érezte, valamit kezdenie kell a kivégzett miniszterelnök emlékével, s jobb, ha ebben a tekintetben az események el?tt jár, mintha kullogna utánuk. Az volt az els?dleges céljuk, hogy a lehet? legsz?kebbre vegye a szóba jöhet? felel?sök körét, s így megkímélje a párt tekintélyét. Ezért nem Nagy Imre személyének szerepével, 56-os tevékenységével s az ide vonatkozó történelmi összefüggésekkel foglalkozott a bizottság, hanem jogi útra terelte a dolgot. A legf?bb ügyész törvényességi óvást nyújtott be Nagy Imre perével kapcsolatosan, s ez alapján döntött a bíróság 1989 júliusában. Most viszont a Kúria semmissé nyilvánította Nagy Imre és társai ítéletét, s kimondta, hogy a jogorvoslat lehet?sége nélkül zajlott annak idején ellenük az eljárás, kegyelmet sem kérhettek, a halálos ítéleteket mindjárt másnap végrehajtották, s hogy a pernek semmi köze sem volt a valódi igazságszolgáltatás szelleméhez.

Fotó: T. Szántó György - Demokrata

– Ezzel Nagy Imre személye és emléke végképp a helyére került?

– Kényes kérdés. Hiába mondták ki például a fiatal medika, Tóth Ilona perének semmisségét, még mindig vita folyik akörül, hogy gyilkolt-e vagy sem. Történeti értelemben egy rehabilitáció akkor válik teljessé, ha végre mindenki rájön, hogy a per koncepciós eljárás volt.

– Nagy Imre személye körül is ki-kibontakozik id?nként a vita, vannak akik ragaszkodnak ahhoz, hogy ? is csak egy kommunista volt…

– Igen, az volt. Fel kellene vázolnunk a kor történelmi táblaképét ahhoz, hogy megértsük, miért lett az. Szegényparaszti családba született, édesapja el?bb uradalmi cseléd, majd vármegyeházi tisztiszolga, kés?bb pedig postai szerel? volt. Nagy Imre részt vett az els? világháborúban, 1916 ?szén orosz fogságba esett. Ott ismerkedett meg a „megváltó baloldali” ideákkal, 1918-ban belépett a Vörös Gárdába is.

– Egyes történészek szerint részt vett a cári család kivégzésében…

– Szerintem ezt nem sikerült eddig egyértelm?en bizonyítani, ez csupán feltételezés.
– Pozsgay Imrét?l tudjuk, hogy Grósz Károly iratokat rendelt 1989-ben Moszkvából Nagy Imre egykori tevékenységér?l. Ebben volt benne a cári család ügye. Grósz Károly ezzel nem is az egykori miniszterelnököt akarta kompromittálni, hanem a politikai ellenfeleit, az MSZMP ilyen-olyan reformereit, akik már sürgették Nagy Imre valamilyen fokú rehabilitációját.

– A legokosabb, ha megnézzük, mi állt Grósz Károly érdekében, s ezért milyen olvasatot akart adni bizonyos iratoknak, feljegyzéseknek. És nyilván az is kérdés, mennyire hitelesek, vagy mennyire lehetnek „konstruáltak” ezek az iratok, vajon nem egyszer?en Nagy Imre lejáratásáról volt-e szó már eredetileg is, amikor elkészültek. Mindezt kutatni kellene, vizsgálni a dokumentumok tényszer?ségét az orosz levéltárakban – persze ha lehet. A történészszakma ezt nevezi forráskritikának.

– Nagy Imre 1921-ben érkezett haza, bekapcsolódott a baloldali mozgalmakba, de 1930-ban már újra kint volt a Szovjetunióban. Rákosi 1940-ben követte. Hogy jöttek ki egymással?

– Egy egykori magyar emigránstól tudom, hogy már nagyon vártak valakit az ottani magyarok, aki megvédi ?ket Sztálintól. Ugyanis az emigránscsoportok közül a magyarokat érte a legnagyobb veszteség a tisztogatások során. Nagy Imre nem tudta megóvni ?ket, de nem tudta a kiérkez? Rákosi sem. Egyszer?en nem voltak abban a helyzetben és pozícióban, hogy egymás ellenfelei, netán riválisai lehettek volna. Nagy Imre a földdel, a parasztpolitikával foglalkozott, de ezek a kérdések nem kerültek reflektorfénybe, úgyhogy ezen a téren sem robbant ki vita kettejük között.

– És amikor hazajöttek?

– Amikor 1944-ben létrejön Debrecenben az Ideiglenes Kormány Dálnoki Miklós Béla vezetésével, Rákosi és Nagy Imre azzal volt elfoglalva, miként tudnák megszerezni a hatalmat a kommunisták. Ez a cél összef?zte ?ket. Tudni kell, nagy kihívásról volt szó. Mert az 1945-ös választásokon a kisgazdák 57 százalékot szereztek, a kommunisták csak 17-et. A magyarok 80 százaléka tehát polgári fejl?dést várt. Itt már felmerült a föld és az agrárium kérdése, de vita csak kés?bb bontakozott ki ezekr?l Nagy Imre és Rákosi között.

– Meddig maradt meg ez a béke? Nyilván 1953-ig…

– Fontos fordulópont 1953, ez igaz. De mondjuk ki, nem volt ellentét kettejük között a politikai ellenfelek leszalámizásában, a koncepciós perekben, az államvédelmi szervezetek kiépítésében, és abban sem, miként kell átalakítani a kommunisták javára a hazai igazságügyi rendszert. Ezek már a konkrét hatalomátvétel el?készületei voltak. Aztán jött a Rajk-per, 1949-ben. A pártban ekkor mindenkinek fel kellett ismernie, hogy csupán eldobható, kicserélhet? csavarja egy gépezetnek.

– Nagy Imre is felismerte. De miként kerülhette el az „eldobott csavarok” sorsát?

– A perekhez kész forgatókönyveket gyártottak, s aztán megkeresték ezekhez a szerepl?ket. Nagy Imre éppúgy lehetett volna áldozata egy „önfelszámoló” eljárásnak, mint bármely társa. S?t, már ismert volt, hogy néhány területen némileg eltér a véleménye a hivatalos álláspontoktól. Földkérdésben is. Nézetei azonban a rendszer határain belül maradtak.

– Azt mondta az el?bb, 1953 fontos dátum volt, Rákosi háttérbe szorult, Nagy Imre került reflektorfénybe, bezárták a táborokat, kicsit frissebb, szabadabb szél lengte be az országot. De miért pont ? lett az új ember?

– Nagy Imre és környezete a rendszeren és hatalmon belüli ellenzéket testesítette meg. Na most, aki akkor, az ÁVH árnyékában valamiféle változást akart, az csakis erre a csoportra támaszkodhatott, mert ez rendelkezett a változtatásokhoz szükséges eszközökkel is! Ez tolta el?térbe Nagy Imrét. Meg persze a moszkvai akarat. Amikor

Sztálin meghalt, bizonyos válságjeleket mutatott a birodalom Berlinben, de Csehszlovákiában és Lengyelországban is. Világossá vált a szovjetek el?tt, ha együtt akarják tartani a tábort, akkor korrekciókra, kiigazításokra van szükség. Nagy Imre konkrétan erre, vagyis a rendszerkorrekcióra kapott megbízatást Moszkvában.

– Viszont nemsokára, azaz 1955 márciusára mégis megbukott, Rákosi pedig visszaküzdötte magát az els? sorba…

– A bukásban Moszkva keze is benne volt, Nagy Imre ellenségei elérték, hogy a miniszterelnök elveszítse a Kreml bizalmát. Ezután írta azokat a híres és fontos tanulmányait a hatalom arculatáról, bonapartizmusról, a földpolitikáról, s így tovább, amelyeket a forradalmat követ?en csempésztek ki Regéczy-Nagy Lászlóék Párizsba a brit követség segítségével. Ezek a gondolatok már nem a korrekció, hanem egy reformkísérlet gondolatai voltak. A korrekció csupán javítgatást jelent, a reform viszont már lényeges rendszerelemek cseréjét is magában foglalja. De nem egyenl? a rendszerváltással!

– Ha reform, akkor kire támaszkodhatott Nagy Imre?

– A magyar társadalomban végig megmaradt a függetlenség vágya, ami egyébként történelmi öröksége ennek a nemzetnek. Maga Nagy Imre is korlátozott függetlenséget akart. Nem állt szándékában elszakadni a Szovjetuniótól, de önálló szeretett volna lenni. Az önállóság azt jelentette nála, hogy ? képes jobban és eredményesebben építeni a szocializmust, engedjék, hogy csinálja. Egyébként ha lassan és látens módon is, de egy sokszín? ellenzék alakult ki Magyarországon addigra, ez a tarka tömeg állt kint aztán a téren 1956 október 23-án. És akik akkor az irányítást a kezükbe vették, azok Nagy Imre köréhez tartoztak, s nem akartak forradalmat.

– Nagy Imrér?l sokszor mondják, nem is vezette, csak követte a forradalmat. Mikor jött el az a pillanat, amikor látta, hogy az események túlhaladják az eredeti elképzeléseit?

– El?ször is súlyos dilemmába került. A tömeg követelte ?t a hatalomba, ez adta a legitimitását. A szovjetek belegyezése nélkül viszont semmiképpen sem lehetett volna miniszterelnök, tehát abba az irányba is meg akart felelni. Harmadszor pedig tudta, hogy meg kell szabadulnia attól a politikai csoporttól, történetesen Ger?ékt?l, akik készen álltak a megbuktatására. Ezt is el kellett volna végeznie. Mindhárom téren próbált tenni valamit. De semmiképpen sem ment tovább november 4-ig annál, mint amit az 55–56-os tanulmányaiban lefektetett. Azaz lényegileg végig reformer maradt.

– Gy?ztesnek érezte magát valamikor is?

– Igen, október 28-án úgy gondolta, az a magyar állam valósult meg, amire ? korábban gondolt. Garanciát akart adni a szovjeteknek, hogy nem lépi át a szocializmus rendszerhatárát, a terror sötét évei után úgymond ki akart békülni a néppel, fel is oszlatta az egyébként már nem is a régi formájában létez? ÁVH-t, s el?remenetbe szerette volna kacsolni az ország motorját. Ez volt pályájának csúcsa. Nagyon fontos változások történtek vidéken is, de ehhez senki sem kérte Budapest, pontosabban Nagy Imre engedélyét. Ezt maguk a gyorsan megalakuló önkormányzatok csinálták.

– Úgy tudni, Nagy Imre elkerülhette volna a bitófát, ha visszavon és megtagad mindent, amit a forradalom alatt tett. Inkább a halált választotta, megváltva ezzel minden lehetséges régi b?nét.

– Egyrészt a rádióban bejelentette a háborút a szovjetek ellen november 4-én. Ezért Moszkva nem is ígért neki semmit. És ha ígér?! Kádár is amnesztiát ígért, de nem tartotta a szavát. Ilyen lett volna Moszkva ígérete is. Nagy Imre egyébként fontolgatta a lemondását, amikor már a jugoszláv nagykövetségen volt, hogy ezzel is segítse a kádári konszolidációt, mert azt hitte, konszolidáció következik. Meg is írta a lemondólevelét, de végül nem küldte el. November 4. után a reformszocialisták azért felvették a kapcsolatot Kádárral, tárgyalni akartak vele. Kádár nem lehetett idegen számukra, hisz Nagy Imre kormányának tagja volt. Obersovszky Gyula mesélte nekem, hogy ?k is próbáltak beszélni Kádárral, méghozzá arról, hogy olyan ellenzéki lapot szerkesztenének, amely nem a hatalomról vitatkozna, hanem az ország kibontakozását segítené kritikus hangjával. Ez még november 16 el?tt történt. Arra

akarták rávenni Kádárt, hogy folytasson önálló politikát. Kádár nem volt képes erre. Elindította Nagy Imre perét, de félt a nemzetközi visszhangtól, abbahagyta, mert úgy látta, nem hasznos politikailag. Majd 1958-ban újrakezdte, s akkor fel is akasztatta a miniszterelnököt.

– Kádárt gyávának tartották. F?ként a szél?balosok. Merészelt volna dönteni egy ilyen horderej? kérdésben a szovjetek jóváhagyása nélkül?

– Biztos, hogy nem. A szovjetek mindenben benne voltak.

Sinkovics Ferenc - www.demokrata.hu

Tisztelt olvasók!
Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következ? címen: https://twitter.com/syracuse73. illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen: https://www.facebook.com/flagmagazin
- Minden "lájk számít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

Ajánló